

Anna Skrzypek

„Ludzie na pierwszym miejscu”

Analiza procesu tworzenia Manifestu Wyborczego Partii Europejskich Socjalistów na wybory 2009 roku

SŁOWA KLUCZOWE:

*euro partia, Partia Europejskich Socjalistów,
ideowe wizje jednoczenia Europy, współdziałanie partii w Europie,
europejski manifest wyborczy*

Partia polityczna na okoliczność wyborów proklamuje manifest. Ta oferta programowa, będąc zbiorem postulatów kształtowania życia społecznego, definiuje podstawową treść komunikatów wyborczych. Manifest jest nie tylko świadectwem przygotowania danego stronnictwa do podjęcia prac na szczeblu rządowym w przypadku pomyślnego dla niego wyniku, ale także sposobem sprowadzenia do wspólnego mianownika poglądów kandydatów zabiegających o udział we władzy. Definicja ta ma zastosowanie w przypadku partii i komitetów wyborczych ubiegających się o elekcję na szczeblu krajowym oraz lokalnym. Pytanie, czy odnosi się także do szczebla partii europejskich, stanowi przedmiot poniższego artykułu, w którym przeanalizowano rolę manifestu partii europejskiej. Rozważania oparto na przykładzie Partii Europejskich Socjalistów w świetle procesu tworzenia Manifestu Wyborczego 2009. Materiał źródłowy stanowi dokumentacja narad PES od czerwca 2007 do listopada 2008, kwestionariusze i materiały przeznaczone do konsultacji opublikowane na specjalnej stronie PES www.manifesto2009.pes.org; trzy kolejne brudnopisy Manifestu 2009 oraz zbiory poprawek do tychże wersji.

Wybory 2009 roku były siódmymi do Parlamentu Europejskiego. Odbywają się one co pięć lat w pierwszym tygodniu czerwca i wyłaniają

deputowanych z każdego państwa Unii Europejskiej¹. Elekcje przeprowadza się zgodnie z ordynacją krajową, przyjętą przez każdy kraj indywidualnie². Przykładowo Holendrzy głosują w czwartek, oddając głos na listy krajowe w jednym okręgu, a Polacy udają się do urn w niedzielę i wybierają kandydatów z list w 13 różnych okręgach. Wybrani narodowi przedstawiciele grupują się we frakcje parlamentarne o określonej orientacji politycznej³. Najdłużej istnieją frakcje socjalistyczna, liberalna i tzw. ludowa (grupująca chadeków i konserwatystów). Najstarsze i największe frakcje wspierane są przez rodziny partyjne, które współcześnie mogą poszczycić się ponad półwiecznym rodowodem. Na początku stanowiły one jedynie grupy robocze, później konfederacje, a dopiero od czasu Traktatu z Maastricht nazywane są partiami.

Partie pan-europejskie nie są partiami politycznymi w znaczeniu, zgodnie z którym definiuje się partie krajowe. Nie stają one do wyborów rejestrując własne listy wyborcze⁴, ale uczestniczą w nich poprzez swoje partie członkowskie, które zabiegają o poparcie w trakcie elekcji europejskich. Partie pan-europejskie nie mają zatem wpływu na sposób wyłaniania kandydatów, a w konsekwencji pozbawione są władzy nad eurodeputowanymi, by ukarać ich za niesubordynację lub relegować z frakcji. Członkostwo w partii pan-europejskiej jest bowiem członkostwem zbiorowym przyznawanym partii krajowej⁵.

Biorąc pod uwagę wysunięte powyżej ograniczenia o tym, że partia europejska nie staje do wyborów, nie wyłania kandydatów i nie ma możliwości zobowiązania ich programem wyborczym, rodzi się pytanie: po co europartiom manifest?⁶ Biorąc pod uwagę, iż wszystkie dotychczasowe kampanie wyborcze nawiązywały do zagadnień krajowych, a wyniki odzwierciedlały nastawienie opinii publicznej do partii krajowych w danym momencie, mogłoby się wydawać, że Manifest wyborczy jest zbędny. Taki wniosek byłby błędny, bowiem lekceważyłby rolę, jaką mani-

¹ Oznacza to, że w skali Unii nie obowiązuje zasada politycznej proporcjonalności.

² Zob. A. Cieleń, *Prawa polityczne obywateli Unii Europejskiej*, Warszawa 2008, s. 67–80.

³ R. Corbett, F. Jacobs, M. Shackleton, *The European Parliament 6th edition*, Londyn 2005, s. 14–15.

⁴ E. Dydak, *Wybory do Parlamentu Europejskiego. Zasady i wyniki głosowania*, Warszawa 2003, s. 139–140.

⁵ Ale może też zaistnieć członkostwo bezpośrednie jej aktywistów, jeśli uznają się oni za członków partii europejskiej. Członkostwo bezpośrednie jest zjawiskiem nowym i słabo spopularyzowanym, [za:] S. Hix, Ch. Lord, *Political Parties in the European Union*, Londyn 1997.

⁶ R. Wiszniewski, *Europejska Przestrzeń Polityczna. Zachowania elektoratu w wyborach do Parlamentu Europejskiego*, Wrocław 2008, s. 37 i 77.

fest wyborczy pełni w życiu samej europartii. Po pierwsze mobilizuje do dyskusji partie członkowskie. Po drugie jest podstawą do dyskusji i ewentualnych wspólnych działań z partnerami europejskimi danej partii. Po trzecie, jest symbolem zjednoczenia, wspólnej wizji partii o podobnych przekonaniach z całego Kontynentu⁷. Jest to ważki wyróżnik, jako że partie europejskie nie mają jednego programu – w rozumieniu klasycznych programów partyjnych, jak przykładowo Program SPD z Bad Godesberg. Ich linia polityczna opiera się na negocjowanym każdorazowo stanowisku w danej sprawie. Tak więc można przyjąć, że manifest jest najbardziej kompleksowym i nadrzędnym dokumentem europejskiej partii politycznej⁸.

Historia Manifestów Partii Europejskich Socjalistów to dzieje pełne porażek. Pierwszym winowajcą jest zasada jednomyślności przy głosowaniu tekstu Manifestu mająca zapewnić, iż uczynione zostanie wszystko, by osiągnąć kompromis⁹. Na ile w warstwie zasad ideowych partie skłonne są zgodzić się ze sobą, to różni je podejście do konkretnych wyzwań politycznych i społecznych. Wytłumaczenie, iż partie działają w krajowej przestrzeni politycznej oznacza, że w każdym wypadku muszą liczyć się z interesami własnego państwa i jego realiami, sposobem postrzegania problemów przez własny elektorat oraz prasę. Niezależnie bowiem od szlachetnych internacjonalistycznych pobudek jednoczenia się w partie takie jak PES, każda partia wie, iż weryfikacja jej stanowiska nastąpi na szczeblu krajowym. Stąd też nagminne jest wyłączanie się partii z danych sekwencji dokumentu ilustrowane zastrzeżeniem o treści „Partia A wyłącza się z poparcia dla kwestii 1”. Opatrzony kilkunastoma przypisami o podobnej treści, Manifest to bardziej dowód na istnienie rozlicznych różnic niż świadectwo jednomyślności. Cechowało to manifesty PES lat osiemdziesiątych.

Drugim winowajcą jest język. Manifest spisywany jest zazwyczaj w jednym języku – najczęściej angielskim. Oznacza to, że w procesie dochodzenia do końcowej wersji przedstawiciele partii członkowskich zabierają głos w oparciu o obcojęzyczną wersję dokumentu, posługując się często wyrażeniami z dokumentów własnych partii tłumaczonych przez nich na „roboczo”. Skutkiem tego są poprawki, które trudno wpisują się w tekst manifestu. Ich uogólnienie, by uzyskać poparcie, sprawia, że linia

⁷ K.A. Wojtaszczyk, *Partie polityczne w państwie demokratycznym*, Warszawa 1998, s. 172.

⁸ R. Corbett, *The European Parliament's role in closer EU integration*, Londyn 1998, s. 55.

⁹ S. Hix, *Parties at the European Level*, [w:] P. Webb, D. Farrell, I. Holiday (ed.), *Political Parties in Advanced Industrial Democracies*, Oxford University Press 2002, s. 280–306.

programowa staje się nader rozmyta. Generuje to utyskiwania na to, że manifesty są mało konkretne i spisane w narzeczu zrozumiałym jedynie dla brukselskich technokratów, nawet gdy zostaną przetłumaczone na języki narodowe.

W pierwszych wyborach powszechnych do Parlamentu Europejskiego poprzedniczka PES – Konfederacja Partii Socjalistycznych Wspólnot Europejskich – zadowolili się „Apelem do wyborców”¹⁰, jako że manifest nie ostał się w ogniu krytyki. W pięć lat później – w roku 1984 – Konfederacja zaprezentowała manifest upstrzony „wyłączeniami się”. Dopiero manifest 1989 roku stał się pierwszą socjalistyczną analizą zmieniającej się Europy, a ten z 1999 roku wprowadził socjaldemokrację w XXI wiek przy pomocy 21 postulatów. Stały się one także platformą wyborczą w obrębie samej PES szefa zespołu programowego – Robina Cooka. W pięć lat później – w 2004 r. – Manifest przyjęto tuż przed wyborami. Kongres, który go uchwalił, zdominowały niepraktykowane wcześniej zmagania o fotel szefa partii. Rywalizacja Poula Nyrupa Rasmussena¹¹ z Danii i Giuliano Amato¹² z Włoch uniemożliwiła konsensus i osłabiała jakiegokolwiek działania na niwie programowej. Rasmussen, podówczas wybrany, obiecywał większą demokrację wewnątrzpartyjną. Oczywiście zadanie spisania Manifestu na rok 2009 stworzyło ważną po temu okazję.

21 czerwca 2007 Liderzy i Premierzy partii PES otworzyli „Sezon publicznych konsultacji”, który – w zamyśle kierownictwa PES – wszczynał przygotowania do wyborów 2009 roku¹³. Otwierając się na dyskusję z partiami członkowskimi, ich członkami, a także z partnerami na niwie polityki europejskiej, PES zamierzał zapoczątkować nową erę manifestów. Rasmussen mówił przy różnych okazjach, że chciałby, aby Manifest odpowiadał na faktyczne problemy życia codziennego, a nie powstawał w zaciszu gabinetu znanego polityka. Tak oficjalnie prezentował intencje kierownictwa PES. Niemniej jednak nie należy sądzić, że były one wygłoszone *sponte sua*, bo 2007 rok był kolejnym rokiem bez obiecanej Konstytucji Europejskiej, a także bez pomysłu na rozwiązanie kryzysu

¹⁰ Appel aux électeurs 1979, X Congres, Brussels 10–12.01.79, Archiwa PES.

¹¹ Poul Nyrupe Rasmussen, ur. 1943, premier Danii 1993–2001, przewodniczący duńskiej Partii Socjaldemokratycznej 1992–2002; eurodeputowany; od 2004 roku Przewodniczący Partii Europejskich Socjalistów.

¹² Giuliano Amato, ur. 1938, dwukrotny premier Włoch: 1992–1993 oraz 2000–2001; Wiceprzewodniczący Konwentu na Rzecz Przyszłości Europy, jeden z współtwórców Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy.

¹³ „Briefing to international secretaries regarding the PES manifesto consultation”; Archiwa PES.

związanego z odrzuceniem jej w referendach we Francji i Holandii. Nie było wiadomo, co robić. Równoległe do „Pauzy na refleksję” ogłoszonej przez Komisję Europejską, PES ogłosiła tzw. „Dialog Społeczny”. Oba, w skali mikro i makro, miały na celu zażegnanie tzw. Kryzysu zaufania wobec Unii¹⁴. Kryzys przedłużał się, a każdy pomysł na wzmocnienie w jego obliczu społeczeństwa obywatelskiego był naturalnie niezwykle ceniony. Stąd też można rzec, że proces konsultacji był *de facto* konsekwentną kontynuacją filozofii PES, by zmotywować obywateli do udziału w procesie decyzyjnym, a przez to przenieść samą Unię w nowy wymiar: wymiar Unii Obywatelskiej.

Konsultacje rozpoczęto z końcem września. Miały one toczyć się w nawiązaniu do czterech dokumentów przygotowanych przez Sekretariat PES z myślą o zainicjowaniu i moderowaniu dyskusji. Zbieranie opinii zakrojono na trzech poziomach: wirtualnym, podczas spotkań z partnerami na poziomie europejskim oraz w obrębie partii członkowskich.

Dominującym forum dyskusji stać się winna była specjalnie utworzona na tę okazję strona internetowa PES¹⁵. Konstruując ją, przewidziano w niej elementy takie jak: fora dyskusyjne, blogi (dzienniki internetowe), jak i rozwiązania umożliwiające zamieszczanie zdjęć (flickr) oraz filmów (YouTube). Na stronie miały pojawiać się nie tylko notatki prasowe, ale także artykuły osobistości PES. Co najważniejsze jednak, mieli do niej dostęp aktywiści PES. Było to ewenementem, jako że PES Aktywistów, jako formę członkostwa indywidualnego, wprowadzono do statutu PES na mocy Rady PES z Wiednia z 2005 roku, a zatwierdzono ją na Kongresie w Porto w grudniu 2006. Zapis statutowy określa, iż każdy członek partii członkowskiej może zostać PES Aktywistą, jeśli się jako PES Aktywista zgłosi do samej PES. Aktywiści nie mają prawa głosu, niemniej jednak mogą uczestniczyć w spotkaniach PES oraz organizować się samodzielnie w grupy robocze na poziomie lokalnym. Do końca 2008 r. skompletowano listę ponad dziesięciu tysięcy aktywistów. Być może nie jest to imponująca liczba, ale jest to niewątpliwie krok w demokratyzacji struktur PES. Dzięki bezpośredniemu dostępowi do materiałów PES, każdy aktywista może zapoznać się z tym, co głosi PES i jego własna partia w obrębie PES – co naturalnie wzmacnia legitymizację, a z drugiej strony także poddaje silniejszej kontroli aparat partii członkowskich PES. Wielką nadzieją

¹⁴ Zob. A. Wierzchowska, *Demokratyczna legitymizacja w Unii Europejskiej*, [w:] K.A. Wojtaszczyk (red.), *Dylematy modernizacji Unii Europejskiej*, Warszawa 2007, s. 79 i n.

¹⁵ R. Wiszniowski, *Europejska Przestrzeń Polityczna. Zachowania elektoratu w wyborach do Parlamentu Europejskiego*, Wrocław 2008, s. 364–365.

związaną z powołaniem do życia instytucji Aktywistów PES było, iż to właśnie oni staną się główną siłą kampanii wyborczej – zapewniając jej europejski wymiar na poziomach regionalnym i lokalnym.

Pozostałe dwa obszary konsultacji sprowadzały się do spotkań organizowanych przez samą PES, jak i przez jej partie członkowskie. Każdej z partii pozostawiono w tym wolną rękę uznając, iż w każdej istnieje inna kultura dyskusji. W procesie tym zapewniono też uczestnictwo pełnoprawnym organizacjom PES, którymi – w myśl statutu – były Grupy PES w Parlamencie Europejskim i Komitecie Regionów, Organizacja Kobieta PES oraz organizacja młodzieżowa – ECOSY.

We wrześniu 2007 pojawiła się strona internetowa, którą zatytułowano „Your space”, czyli „twoja przestrzeń”. PES szczyciła się, że pierwsza spośród euro-partii przystąpiła do przygotowań przedwyborczych. Stronę podzielono na ćwiartki, które odpowiadały czterem filarom konsultacji określonym w czterech dokumentach do dyskusji:

- Nowa Europa Socjalna¹⁶,
- Europejska demokracja i różnorodność¹⁷,
- Ocalić naszą planetę¹⁸,
- Europa w świecie¹⁹.

Dokumenty te Sekretariat PES sporządził wedle schematu: opis aktualnej polityki, rola i możliwości działania Unii Europejskiej na tej niwie, pomysły i postulaty PES, pytania do dyskusji, linki do najważniejszych dokumentów. Zamiar umieszczenia ich na rzeczonej stronie napotkał jednak na opór partii członkowskich, w czym wiodła prym brytyjska Partia Pracy. Jej przedstawiciele obawiali się, iż skoro powyższe dokumenty są jedynie kanwą dyskusji, nie zaś oficjalnym i uzgodnionym stanowiskiem, to nie powinny być publikowane na stronie. Partie obawiały się, że w przypadku ich zamieszczenia tamże, mogłyby być „opatrzenie” zrozumiane, a co gorsza cytowane bezpardonowo przez prasę na niekorzyść socjalistów. Komitet Koordynujący PES zrezygnował z tego zamiaru, a rzeczony dokumenty przeznaczono wyłącznie do dyskusji wewnątrzpartyjnych. Powyższe symptomatyczne zachowanie potwierdza wcześniej

---

¹⁶ Consultation for PES Manifesto for the European elections 2009: Discussion Paper. New Social Europe. Dokumenty bieżące PES.

¹⁷ Consultation for PES Manifesto for the European elections 2009: Discussion Paper. European Democracy and Diversity. Dokumenty bieżące PES.

¹⁸ Consultation for PES Manifesto for the European elections 2009: Discussion Paper. Save our planet. Dokumenty bieżące PES.

¹⁹ Consultation for PES Manifesto for the European elections 2009: Discussion Paper. Europe in the world. Dokumenty bieżące PES.

postawioną tezę o wadze konsensusu i kompromisu oraz trudności jego osiągnięcia wobec dokumentu, jakim jest Manifest wyborczy.

Na potrzeby tego artykułu przytoczmy, jako przykład, jeden spośród czterech dokumentów, aby przekonać się, jak w fazie początkowej zarysowany był sam tekst manifestu. „Nowa Europa Socjalna” jako sztandarowe hasło socjalistów odkurzone w 2006 roku wydaje się najbardziej odpowiednie.

W pierwszej części dokumentu, opisana została rzeczywistość widziana oczyma socjalistów. Stwierdzili oni, iż owszem Unia Europejska jest najbardziej podziwianym modelem socjalnym ze swoim wspólnym systemem wartości takich jak: prawa człowieka, demokracja, solidaryzm, łączenie rozwoju gospodarczego ze sprawiedliwością społeczną i ochroną środowiska. Niemniej jednak jest to rzeczywistość zagrożona wyzwaniami takimi jak: globalizacja, nowe formy finansowego kapitalizmu oraz starzenie się społeczeństwa. Zagrożenia te materializują się w problemach takich jak: ubóstwo, bezrobocie, nierówności społeczne (w tym nierówności płci). W konsekwencji, o czym traktowała druga część dokumentu, należy przyrzeć się kompetencjom Unii. Socjaliści podkreślają, że Unia ma cel społeczny od samego początku – podając za przykład zapis o równych zarobkach kobiet i mężczyzn uwzględniony już w Traktatach Rzymskich. Dodają, że współczesna Unia dorobiła się także minimalnych standardów takich jak: prawa pracownicze, prawo do ochrony i opieki społecznej, prawo każdego obywatela UE do życia i pracy w każdym państwie UE, Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego, dialog społeczny. Instrumentami w ich osiągnięciu są także: Strategia Lizbońska, Fundusze Strukturalne, Pakt Stabilizacji i Wzrostu Gospodarczego, a także programy kształcenia i wymiany takie jak Erasmus.

Biorąc pod uwagę istniejące rozwiązanie i nasilające się potrzeby, socjaliści w trzeciej części dokumentu przedstawiali swoje dotychczasowe pomysły. W dokumencie „Nowa Europa Socjalna” cytują postanowienia z Kongresu w Porto w grudniu 2007 oraz wyniki prac Poula Nyrupa Rasmusena i Jacquesa Delors²⁰, przyjęte za obowiązujące postulaty na tymże właśnie Kongresie. Są nimi „Nowa Europa Socjalna: Dziesięć zasad dla wspólnej przyszłości”²¹. Rieczony dekalog to: prawa i obowiązki dla

²⁰ Jacques Delors, ur. 1925, dwukrotnie Przewodniczący Komisji Europejskiej w latach 1985–1995; uznawany za twórcę Wspólnego Rynku; członek francuskiej Partii Socjalistycznej od 1974 roku, pełnił w rządzie Francois Mitteranda funkcję Ministra Finansów i Gospodarki w latach 1983–1984. Jest ojcem Martine Aubry, polityk wybranej w 2008 roku na stanowisko Przewodniczącej francuskiej Partii Socjalistycznej.

²¹ The New Social Europe: Ten principles for our Common Future 2007, Archiwa PES.

wszystkich; pełne zatrudnienie; inwestowanie w ludzi; społeczeństwo integrujące (czyli bez marginalizacji społecznych); uniwersalna opieka nad dziećmi; równe prawa dla kobiet i mężczyzn; dialog społeczny; czyniąc z różnorodności i integracji naszą siłę; zrównoważone społeczeństwo odnoszące się do zmian klimatycznych; aktywna Europa dla ludzi. Obok tychże haseł, dodano kilka cytatów, podkreślających entuzjazm socjalistów dla: nowej strategii wzrostu i inwestycji; rozwoju prawa pracy na poziomie UE; wzmacniania dialogu społecznego np. poprzez Rady Pracownicze; odniesienia się do problemu delokalizacji przedsiębiorstw międzynarodowych; zapewnienia legislacji gwarantującej świadczenia publiczne; rozwiązań finansowych chroniących rynek europejski przed kryzysem oraz reformy budżetu UE.

W czwartej części postawiono przed partiami i partnerami dwanaście pytań. Zapytano o: priorytety Europy Socjalnej; największe problemy ludzi, a szczególnie pracowników; promocję dialogu socjalnego przez UE; promowanie równouprawnienia; sposoby lepszej ochrony praw pracowniczych; standardy dla wielonarodowych korporacji; reakcję na liberalizację Wspólnego Rynku; edukację i szkolenie kadr; zasady polityki wobec migracji; wydatki z budżetu UE oraz rzeczywistość po-lizbońską (czyli po roku 2010). Pytania te bynajmniej nie były nowe, można rzec nawet, że spisano je w oparciu o istniejące odpowiedzi²². Sposób ich formułowania również zdawał się odnosić bardziej do partnera doświadczonego w sprawach europejskich niż do przeciętnego aktywisty. Niemniej jednak to, że pytania takie postawiono, dając osobom biorącym udział w konsultacji możliwość afirmacji znanych i przyjętych rozwiązań, lub ich odrzucenia – stworzyło członkom partii możliwość wypowiedzenia się w tej sprawie dając prerogatywy dotychczas nieznaną.

Zgodnie z pierwszym podsumowaniem, pomysł konsultacji został przyjęty. Nawet jeśli nie zawsze z entuzjazmem, to jednak większość członków PES i wiele organizacji zaproszonych do konsultacji rozpoczęło dyskusję. To zresztą wydawało się być było celem samym w sobie: nawet jeśli członkowie partii czy też przedstawiciele organizacji partnerskich²³ nie wiedzieli, co znajduje się w treści dokumentów do dyskusji, wiedzieli, że PES otworzyła się na ich opinie i pomysły. Dawało to poczucie, że mogą decydować o jej polityce, że mogą wpływać na

---

²² M.Frenzel, *Neue Weg der Sozialdemokratie. Dänemark und Deutschland im Vergleich (1982–2002)*, Deutscher Universitäts Verlag 2002, s. 176–177.

²³ Zob. E. Latoszek, *Integracja Europejska. Mechanizmy i wyzwania*, Warszawa 2007, s. 150–166.

jej decyzje – a to wznagało oczywiście poczucie odpowiedzialności za wynik konsultacji.

W notatce rozesłanej partiom członkowskim 28 lutego 2008 r.²⁴, Sekretariat PES informował o sukcesie: od października 2007 r. do końca lutego 2008 r. specjalną stronę PES odwiedziło ponad sto tysięcy osób. Ponad trzy tysiące osób zarejestrowało się dodatkowo jako PES aktywiści, która to rejestracja była warunkiem dostępu do pod-stron oraz dawała możliwość głosowania w sondach i wyrażania opinii na stronie. Okazało się, że nowe rozwiązania techniki – takie jak Internet – wyzwalały nowe formy partycypacji politycznej, a mianowicie aktywność obywatelską na poziomie europejskim. Jakkolwiek opisywany proces miał miejsce pierwszy raz i trudno sobie odpowiedzieć na pytanie, na ile powyższe liczby odzwierciedlają małe czy duże zainteresowanie przy minimalnej czy maksymalnej promocji, niemniej jednak dawał nadzieję na wzmocnienie w przyszłości europejskiej demokracji partyjnej.

W marcu 2008 r., na dwa miesiące przed zakończeniem procesu konsultacji, PES sporządziła instrukcję metodologiczną w procesie konsultacji nad manifestem PES²⁵. Podobnie jak poprzednie dokumenty, notatka miała charakter wewnętrzny. Odwoływano się w niej ponownie do postanowień z 2005 roku podkreślając, że wybrana metoda pracy nad Manifestem ma duże znaczenie jako wkład w budowę Europejskiego Społeczeństwa Obywatelskiego²⁶. Notatka precyzowała, czego oczekiwała PES odnośnie objętości oraz zawartości tekstu. Podkreślano, że poprzedni manifest zawierał się w ośmiu stronach, co zdaje się wystarczyć na „zrozumiały program”. W kwestii zawartości nawoływano partie do przedstawienia swoich postulatów według schematu: stan obecny – nasza wizja – nasze konkretne propozycje. Te ostatnie zawierać się miały w „pięciu czy sześciu kwiatkach na następne pięć lat”²⁷.

W notatce uściślono jedenaście tytułów tworzących osnowę manifestu: rzeczywistość po Strategii Lizbońskiej po – 2010 r.; zmiany klimatyczne

²⁴ Email do Komitetu Koordynującego z dnia 28 lutego 2008 r.: Manifesto consultation: Important Reminders. Dokumenty bieżące PES.

²⁵ Guidelines and working method for the PES Manifesto March 2008. Dokumenty bieżące PES.

²⁶ Zob. K. Łastawski, *Historia integracji Europejskiej*, Toruń 2006, s. 239.

²⁷ Należy zaznaczyć, że jakkolwiek w tłumaczeniu „pięć kwiatków” zdaje się kojarzyć z powiedzeniem „ładne kwiatki” tudzież z tytułem „Kwiatki Świętego Franciszka”. Niemniej jednak w wersji angielskiej, którą posługiwał się Rasmussen, odpowiadały one po prostu „flagowym punktom programu”. Przenośnie zaś kwiaty powinny kojarzyć się z czerwonymi różami – symbolem socjaldemokracji.

i wyzwanie energetyczne; Europa Socjalna; migracje; równość i walka z dyskryminacją; przestępczość i terroryzm; budżet europejski; globalna gospodarka; rozszerzenie Unii Europejskiej; zewnętrzny wymiar Unii Europejskiej oraz demokracja przedstawicielska. Kolejność zagadnień wymienionych w notatce wydaje się przypadkowa, co jednak należy podkreślić – wpisywały się one wszystkie w szablon dotychczasowych manifestów, koncentrując wokół trzech filarów: Europy Socjalnej, Europy Demokratycznej i Europy aktywnej w świecie.

Jako datę końcową zgłaszania postulatów przez partie członkowskie oraz organizacje partnerskie wyznaczono koniec maja 2008 r. W połowie czerwca chciano zaprezentować pierwszą wersję manifestu, który następnie poddać miano poprawkom. Proces, zgodnie z poprzednimi uzgodnieniami zakończyć się miał na posiedzeniu Rady PES 1 grudnia 2008 r.

W momencie sporządzania notatki proces był wysoce zaawansowany. W aneksie do notatki wymieniono organizacje, które nadesłały swoje komentarze lub zobowiązały się je dostarczyć²⁸, jak i „pierwsze wnioski”²⁹, które pogrupowano zgodnie z zakresem czterech dokumentów przeznaczonych do konsultacji. Podobnie jak powyżej, na potrzeby artykułu przeanalizowany zostanie jedynie jeden z postulatów.

„Nowa Europa Socjalna” miała – zdaniem respondentów – przynieść definitywne odpowiedzi na pytanie o radzenie sobie ze skutkami globalizacji oraz zmianami społecznymi. Nowym pomysłem, promowanym przez Platformę Społeczną³⁰, była zmiana interpretacji Strategii Lizbońskiej z „wzrost gospodarczy i miejsca pracy” na „społeczny i zrównoważony rozwój”. Nadto związki zawodowe namawiały do spisania nowego „Paktu

---

²⁸ Overview of written submissions made to the PES manifesto consultation and of those expected; Archiwa PES; Organizacje partnerskie, które wzięły udział w procesie konsultacji na zaproszenie PES to: ETUC (Europejska Konfederacja Związków Zawodowych); AGE (Europejska Platforma Seniorów); Amnesty International; Business Europe; European Anti Poverty Network; European Community of Consumer Cooperatives; Social Platform; ActionAid; Concord; European Public Health Alliance; Mediciens du Monde; Oxfam; Social Alert; Solidar; WWF; European Youth Forum; The Young European Federalists; Africa-Europe Faith and Justice Network; Association of Chief Executives of Voluntary Organizations; The European Consumers Organizations; Caritas Europa; Climate Action Network Europe; Erasmus Student Network; European Network on Debt and Development; European Women’s Lobby; etc. Fundacje: m.in. Jean Jaures, Friedrich Ebert; Dokumenty bieżące PES.

²⁹ Interim Report on stakeholder contribution to the PES manifesto consultation; Dokumenty bieżące PES.

³⁰ Social Platform – europejski związek organizacji pozarządowych działających na niwie społecznej. www.socialplatform.org

Spółecznego Postępu”, który m.in. gwarantowałby „nowy początek” dla każdej osoby bezrobotnej dłużej niż pół roku. Zmiana była o tyle istotna, że gdyby przyjęto ten zapis, porzucono by tym samym główne założenie Trzeciej Drogi o tym, iż wzrost gospodarczy umożliwia tworzenie nowych miejsc pracy, a nowe miejsca pracy są sposobem na postęp społeczny³¹. Po niemal dekadzie uznawano ewidentnie, iż konieczne jest uzupełnienie tego równania „wzrost – praca” o trzeci element – politykę socjalną. Dlatego też kluczowe było zagwarantowanie przez Unię ogólnodostępnych świadczeń publicznych na wysokim poziomie. By zapewnić środki na powyższe, domagano się reformy budżetu oraz zmiany roli Europejskiego Banku Centralnego. Na jego temat wypowiediano się niezwykle nieprzychylnie zarzucając, że walczy on wyłącznie o stabilizację gospodarki, podczas kiedy powinien także reagować w momentach stagnacji.

Powyższe wnioski powtórzono w dokumencie końcowym podsumowującym idee przedstawione przez partnerów PES w maju 2008 r.³². Zwieńczeniem procesu konsultacji był jednak nie jeden a dwa raporty, jako że oddzielono od siebie pomysły pochodzące z „zewnątrz” i pomysły partii/organizacji członkowskich. Oba dokumenty różniły się nie tylko zawartością, ale i stylem, jako że w przypadku organizacji partnerskich wybrano styl narracji, objaśniając ich postulaty, podczas gdy wnioski partii członkowskich ujęto w punktach. Większa przejrzystość drugiego z dokumentów³³ mogła być iluzoryczna, niemniej jednak pozwalała szybko zauważyć, które organizacje włączyły się do procesu i co znalazło się w centrum ich zainteresowania. Było to, jak zaznaczono, jedynie wrażenie, jako że w momencie upublicznienia tego dokumentu nie włączono do niego propozycji nadesłanych w języku niemieckim z uwagi na brak tłumaczenia. Wywołało to naturalnie falę frustracji, szczególnie że SPD odpowiadało poprzez swojego przewodniczącego przynajmniej symbolicznie za filar Europy Socjalnej. Niezadowolenie naturalnie udzieliło się dodatkowo wszystkim pozostałym, jako że w podsumowaniu uwzględniono jedynie najważniejsze idee zdaniem PES – co nie zawsze spotykało się ze zrozumieniem autorów, którzy pragnęli zobaczyć w podsumowaniu wszystkie swoje „złote” myśli.

³¹ F. McGowan, *Social Democracy and the European Union: Who is changing whom?*, [w:] L. Marteil (ed.), *Social Democracy. Global and National Perspectives*, Londyn 2001, s. 83.

³² Summary of external contributions to the PES manifesto consultation, May 2008. Dokumenty bieżące PES.

³³ Summary of manifesto proposals made by PES member parties and organizations, Dokumenty bieżące PES.

„Nowa Europa Socjalna” zawierała na tym etapie osiem podrozdziałów: gospodarka, Strategia Lizbońska i opodatkowanie; rynek pracy i polityka socjalna; świadczenia dobra publicznego; kształcenie ustawiczne i szkolenie; opieka nad dziećmi i seniorami; spójność socjalna i terytorialna; prawa konsumentów; polityka migracji. Pośród przedstawionych idei zawierały się pomysły, które można było odczytywać jako przeciwstawne lub przynajmniej priorytetowo różne. Przykładem była kwestia zmiany polityki finansowej Unii Europejskiej. Partie francuskojęzyczne: belgijska i francuska *Parti Socialiste* postulowały harmonizację stawek podatkowych na poziomie Unii. W podobnym kierunku zmierzali Hiszpanie postulując zlikwidowanie konkurencji fiskalnej. Najdalej idące żądania prezentowała węgierska MSZP, domagając się zwiększenia budżetu unijnego o 3–4% PNB do roku 2020, na co środki powinny pochodzić „bezpośrednio od obywateli”, czyli zapewne z podatków.

Inną linię prezentowała brytyjska Partia Pracy. Jej zachowawczość nie czyniła z niej entuzjastki pomysłów wspólnych polityk podatkowych. Priorytet wiązała ze sposobem podziału unijnego budżetu. Dlatego też postulowała, by zredukować środki przeznaczone na rolnictwo i ześrodkować je na stworzenie nowoczesnego, konkurencyjnego przemysłu rolniczego. Zmieniony podział środków powinien zaś przede wszystkim umożliwić zwiększenie nakładów na badania naukowe i innowacje. W ten sposób Partia Pracy uważała, że należy zmienić także oblicze Unii – przechodząc od założeń z czasów jej powstania jako wspólnoty umożliwiającej powojenną odbudowę i wyżywienie obywateli do wspólnoty postępu stanowiącej światową konkurencję. Biorąc pod uwagę wypracowane stanowisko Grupy PES w Parlamencie Europejskim, które brzmiało „Należy przeanalizować politykę finansową UE, tak by korespondowała ona ze społecznymi i gospodarczymi celami Wspólnoty oraz (...) wypracować kodeks postępowania w polityce podatkowej”, można było już na tym etapie uznać, że znalezienie wspólnego mianownika pomiędzy wymienionymi wyżej partiami będzie zadaniem niezwykle trudnym.

Niemniej jednak pośród przytoczonych idei znalazły się także i takie, które z miejsca zyskały poparcie. Socjaliści zgodnie uznawali, że uregulowania wymaga kwestia płacy minimalnej lub też przynajmniej minimalnych dochodów w Unii Europejskiej, kwestia mobilności, jak i związane z nią wyzwanie harmonizacji systemu emerytur. Wskazywano na konieczność zagwarantowania świadczeń publicznych na wysokim poziomie, prawo do kształcenia i ustawicznego kształcenia wszystkich obywateli kontynentu, lepszą współpracę na niwie polityk takich jak mieszkalnictwo.

Wiele uwagi poświęcono zagadnieniu migracji³⁴. Szczególnie partie Europy południowej, jak np. hiszpańska PSOE domagały się rzeczywistego, nie zaś jedynie deklaratywnego współdziałania i współodpowiedzialności wszystkich państw UE w zakresie polityk wobec imigrantów i azylantów. Również partie z krajów dotychczas uznawanych za bardziej otwarte, szczególnie wobec uchodźców ze swoich byłych kolonii, wyrażały zaniepokojenie sytuacją i wzywały do wspólnych akcji. Brytyjska Partia Pracy podnosiła, że większa współpraca powinna pomóc w radzeniu sobie z legalną imigracją i zatrzymaniu nielegalnej imigracji. Co istotne, to zarysowanie wyraźnej zmiany stanowiska w obozie socjalistów. Dotychczasowe wyobrażenie o uniwersalnym prawie do migracji, jak i żądanie odpowiedzialnego zachowania państw będących docelowymi dla imigrantów, wyraźnie odchodziło do lamusa – najprawdopodobniej z dwóch powodów. Po pierwsze, z uwagi na ograniczone możliwości ekonomiczne sprostania takim hasłom. Po drugie dlatego, że entuzjazm wobec migracji bynajmniej nie okazał się hasłem, które przyciągało wyborców socjaldemokracji, a wręcz przeciwnie, mobilizowało jej przeciwników do głosowania na partie radykalnej prawicy np. w Holandii, Belgii, Austrii czy też Wielkiej Brytanii.

Proces konsultacji zakończył się w maju 2008 r. Z jednej strony pozwolił na zaangażowanie się w pisanie manifestu wszystkich: partii członkowskich i jej członków, organizacji partnerskich, związków zawodowych. Przyniosło to rezultaty w postaci ożywienia dyskusji wokół PES i jej polityk, jak i niewątpliwie poczucia relatywnej demokracji wewnątrzpartyjnej. Z drugiej obnażyło, jak drastycznie różne stanowiska skupia w sobie partia na poziomie europejskim, co pozwala kwestionować symbolikę samego manifestu. Czy jest on rzeczywiście symbolem jedności, czy też uzgodnionym z konieczności najniższym wspólnym politycznym mianownikiem?

18 czerwca Rasmussen przedstawił na spotkaniu Liderów pierwotny wzór nowego manifestu, zatytułowany „5 priorytetów dla postępowej Europy”³⁵. Składał się on z wprowadzenia, określenia wyzwań, rozwinięcia rzeczonych pięciu priorytetów oraz podsumowania (będącego powtórzeniem pięciu priorytetów i nawoływaniem do głosowania za zmianą). Całość opiewała na 9 stron, co warte jest zaznaczenia, jako że powyżej przytoczono początkową dyskusję na temat objętości tekstu oraz dlatego, że ostateczny tekst uległ rozszerzeniu i w momencie uchwalenia liczył w sumie 15 stron. Daje to poniekąd obraz ilości poprawek i kompro-

³⁴ Zob. M. Witkowska, *Zasady funkcjonowania Unii Europejskiej*, Warszawa 2008, s. 244.

³⁵ „5 Priorities for a progressive Europe”, First Draft of the PES President; 18 June 2008. Dokumenty bieżące PES.

misów, które w ostatniej fazie procesu musiano dodatkowo uwzględnić. Na ile dokumenty przeznaczone do konsultacji były ogólnodostępne, na tyle brudnopis manifestu i jego kolejne wersje pozostawały utajnionymi jedynie do wiadomości partii członkowskich.

Wstęp brudnopisu nie odbiegał od dotychczasowych inwokacji manifestów PES. Nie zmieniła się retoryka – tradycyjnie dowodzono, iż nadchodzące wybory są fundamentalne, historyczne i zadecydują, czy Europa będzie socjalną, czy też liberalną lub chadecką. Nowością było wypowiedzenie powyższego w imieniu stronnictw „socjalistycznych, socjaldemokratycznych, laburzystowskich i demokratycznych partii postępowych”. Partie postępowe wprowadzono do języka PES w połowie pierwszej dekady dwudziestego pierwszego wieku, by zmieścić partie centrolewicy i centrum, a także pozostawić otwartą furtkę nowym twórcom na scenie politycznej, jak np. Partia Demokratyczna Włoch. Podkreślano, że zmiany przekładają się na nowe możliwości dla wszystkich i dlatego są konieczne. Nie należy zapominać o kontekście słowa „zmiana”. W momencie, w którym spisywano pierwszą wersję manifestu dobiegały końca prawybyry w Stanach Zjednoczonych, które na fali entuzjazmu wyłoniły Baraka Obamę jako kandydata Partii Demokratycznej do fotela prezydenckiego. Obama startował właśnie z hasłem „Zmiana. Tak, możemy”³⁶, a jego wygrana oznaczała kres krytykowanej w Europie polityki George’a Busha. Symbolika tej wygranej naturalnie była niezwykle ważką dla pozostających w opozycji w większości państw UE socjaldemokratów.

Pięć priorytetów to:

- „Przekształcenie Europy w Unię Przyjazną Środowisku”,
- „Budowanie nowej Europy Socjalnej i silnej, sprawiedliwej gospodarki”,
- „Zapewnienie Europy bezpiecznej, szanującej prawa obywateli”,
- „Rozwinięcie efektywnej polityki wobec migracji”,
- „Promowanie pro-aktywnej polityki światowego rozwoju i pokoju na świecie”³⁷.

Wszystkie te propozycje znane były także z poprzednich manifestów PES. Zaskakiwało natomiast postawienie kwestii ochrony środowiska na pierwszym miejscu. Co więcej, pięć priorytetów zdaje się odbiegać nieco do czterech wstępnych wiodących tematów, wokół których toczyły się konsultacje. Ten fakt, w połączeniu z utajnieniem brudnopisu manifestu,

³⁶ Change. Yes, we can.

³⁷ 1. Making Europe into an Environmental Union; 2. Building a New Social Europe and a strong and fair economy; 3. Ensuring a Europe of Security and citizen’s rights; 4. Developing an effective migration policy; 5. Promoting a proactive peace and development policy.

zdawał się dowodzić, iż demokratyzacja procesu w odniesieniu do aktywistów pozostaje nadal niepełna³⁸.

Kwestie nowej Europy Socjalnej, pomimo iż stanowiły trzon polityki Rasmussena, w manifestie zajęły zaledwie stronę. Uwagi wprowadzające ograniczyły się do stwierdzenia, że system państwa dobrobytu jest wspaniałym osiągnięciem dwudziestego wieku i powinien być chroniony, np. poprzez zwalczanie nierówności i zapewnienie nowych szans życiowych, jakie może stworzyć efektywnie zarządzana globalizacja. PES proponowała osiągnąć to poprzez: wypracowanie nowego „Planu zielonego wzrostu gospodarczego umożliwiającego stworzenie 10 milionów nowych miejsc pracy do roku 2020”, spisania Karty Praw mającej na celu zagwarantowanie równouprawnienia płci, wzmocnienie praw konsumenta, stworzenie prawnych wytycznych dla świadczeń publicznych. Światowy kryzys finansowy, który naturalnie zagrażał także Europie, proponowano zwalczać poprzez wprowadzenie lepszych zasad gwarantujących przejrzystość, sprawność i jasność rozliczeń systemu finansowego. Cytowane wyżej kwestie sporne dotyczące podatków i dochodów rozwiązano używając „generalnych” stwierdzeń, takich jak „proponujemy ustanowienie europejskiej umowy przeciwko dumpingowi płac, która to umowa powinna zawierać uzgodnienie co do minimalnej płacy przeliczanej w procentowym stosunku do średniej krajowej, ustanowionej prawem lub w wyniku umów zbiorowych. Proponujemy także podjęcie walki przeciwko dumpingowi podatkowemu”.

Letnie miesiące 2008 roku upłynęły na opracowywaniu poprawek. Pod koniec września ich liczba przekroczyła tysiąc. Partie były zgodne, że Europa Socjalna powinna stanowić pierwszy i najważniejszy punkt manifestu. Kilka partii postulowało redakcyjne zmiany wokół priorytetów, a PES Kobiety dodanie nowego, szóstego priorytetu – dotyczącego równouprawnienia płci, które zresztą cel w efekcie końcowym osiągnęły.

Jednostronnicowy tekst na temat Europy Socjalnej sprowokował czterdzieści poprawek, nadesłanych m.in. przez: PSOE, Partię Pracy, belgijskie SPa i PS, PS Francja, DS. Włochy, PvdA, PS Portugalia, EDEK Cypr, SDE Estonia, SD Dania, SPD, PES Kobiety i ECOSY. Szczególnie obszerne były poprawki SPD, która na początku procesu odpowiadała za koordynację prac w temacie Europy Socjalnej i jawiła się jako gorzko

³⁸ Jakkolwiek tekst został zaprezentowany liderom partii członkowskich PES w czerwcu 2008 roku, pierwsze Forum Aktywistów PES, które zwołano na pierwszy weekend lipca 2008 ogłoszono „ostatnim spotkaniem w ramach konsultacji” i nie podano na nim do publicznej wiadomości faktu istnienia tekstu. Ponieważ uwagi zgłaszane na tym spotkaniu były więc uwagami „po czasie”, relacja na temat zlotu w Wiedniu zostaje w artykule niniejszym pominięta.

rozczarowana wynikami zaprezentowanymi przez samą PES. Oprócz estońskich i cypryjskich socjaldemokratów, pozostałe partie z państw „nowej” dwunastki lekcewały kwestię Europy Socjalnej, co dowodziło utrzymywania się głębokich podziałów pomiędzy starą „tradycyjną” i nową socjaldemokracją.

Przytoczenie wszystkich szczegółów poprawek byłoby nużące. Dla zaprezentowania ich różnych kierunków i charakteru, wybrałam uwagi dwóch partii sprawujących samodzielnie rządy: PSOE i Partii Pracy.

PSOE domagała się wyraźniejszego stanowiska PES w obliczu kryzysu finansowego. Podkreślała znaczenie euro jako „najważniejszego osiągnięcia europejskiej współpracy gospodarczej i monetarnej, jednak nie celu samego w sobie” i postulowała wzmocnienie gospodarczych kompetencji Unii. PSOE chciała dodania nowego punktu, jakim miało być odnowienie i ponowny start Strategii Lizbońskiej, zorientowanej na zwiększenie wzrostu gospodarczego, którego efekty powinny zostać przeznaczone na edukację i badania naukowe. PSOE, przeciwstawnie do Partii Pracy w uwagach zgłoszonych w procesie konsultacji, uznawała za konieczne „bronienie finansowania tradycyjnych wspólnych polityk – takich jak Wspólna Polityka Rolna i Polityka Spójności. (...) Potrzebne są one do zapewnienia rozwoju terenów rolniczych (...) oraz zapewnienia ochrony środowiska, bezpieczeństwa żywności, ochrony fauny i flory”.

Partia Pracy wносиła o wykreślenie stwierdzeń, które w jej mniemaniu nie pociągały za sobą istotnych konkluzji. Za takie uznano np. „Wierzimy w społeczną gospodarkę rynkową. Konserwatyści i neo-liberałowie wierzą w społeczeństwo rynku”. W sferze prawa pracy laburzyści nie zgadzali się na użycie określenia „umowy zbiorowe” jako środka przeciwko wykorzystywaniu pracowników, dodając niemniej jednak kwestie prawa konsultacji i prawo do informacji na poziomie europejskim. Poprawka ta wskazywała na brak zgody w szeregach socjaldemokracji co do sposobu zapewnienia praw i standardów pracowniczych, jak i miejsca związków zawodowych. W zakresie polityk gospodarczych, Partia Pracy wносиła o odejście od postulatów reform Paktu Wzrostu i Stabilizacji³⁹ i zastąpienie go nową

³⁹ Pakt Wzrostu i Stabilizacji Gospodarczej (Growth and Stability Pact) jest umową między państwami członkowskimi UE, którą zawarto 17.06.1997 w Amsterdamzie i której przedmiotem jest polityka finansowa. Pakt ma umocowanie w artykułach 99 i 104 Traktatu o Unii Europejskiej. Zawiera szereg mechanizmów regulacji polityk finansowych, sposobów ostrzegania w przypadku trudności oraz spis sankcji dyscyplinarnych wobec państw o zbyt dużym deficycie budżetowym, [za]: K. Żukrowska, *Europejska Integracja Gospodarcza*, [w:] K.A. Wojtaszczyk (red.), *Integracja Europejska*, Warszawa 2006, s. 177–179.

legislacją, która „zawierać będzie także elementy odpowiadające rozwojowi społecznemu i środowiska UE”.

Podsumowując, na tej podstawie można wywnioskować, jak różne priorytety miały partie członkowskie PES i jak niezmiernie skomplikowany i pełen kontrowersji był ostatni etap spisywania manifestu.

Druga wersja Manifestu uwzględniła większość poprawek uznanych za „niekontrowersyjne”. Jedną z nich był tytuł, który w „drugim czytaniu” brzmiał „Odbierzmy Europę”⁴⁰. Tytuł ponownie nawiązywał do kampanii Obamy i ponownie spotkał się z ogromną krytyką partii członkowskich.

Tekst przedstawiono na spotkaniach statutowych PES w październiku i listopadzie 2008 r. Zmieniono w nim szereg priorytetów, przesuując Europę Socjalną na pierwsze miejsce. Dodano także szósty postulat – jakim było „Przodownictwo w prawach kobiet Unii Europejskiej”.

Dyskusje nad tekstem toczyły się aż do zaplanowanego posiedzenia Rady, w wigilię którego nadal dwie partie – Partia Pracy i SPD odmawiały poparcia Manifestu. Burzliwe spotkanie liderów partii członkowskich PES zaowocowało kompromisem w nocy z 30 listopada na 1 grudnia, dzięki czemu rozpoczynając posiedzenie Rady PES w Madrycie 1 grudnia 2008 mógł z dumą ogłosić: „mamy Manifest”. Tego samego dnia Manifest publicznie, w obliczu delegatów Rady i mediów, poparli liderzy partii członkowskich lub ich reprezentanci obecni w Madrycie⁴¹.

Manifest Partii Europejskich Socjalistów na wybory 2009 nosił tytuł „Ludzie na pierwszym miejscu – Nowy kierunek dla Europy”⁴². Liczył piętnaście stron i składał się z sześciu głównych postulatów:

- „Re-start gospodarczy i zapobieganie nowemu kryzysowi gospodarczemu”,
- „Nowa Europa Socjalna – danie ludziom sprawiedliwszej umowy”,
- „Transformacja Europy do roli wiodącej globalnej siły przeciwko zmianom klimatycznym”,
- „Przodownictwo równouprawnienia płci w Europie”,
- „Rozwinięcie efektywnej polityki migracji w Europie”,

⁴⁰ Second draft of the PES Manifesto „Let’s Take Back Europe”. Dokumenty bieżące PES.

⁴¹ Wśród liderów zabrakło m.in. szefa Partii Pracy Gordona Browna, którego reprezentowała Minister ds. Europy Caroline Flynt oraz Przewodniczącego PvdA Woutera Bos, reprezentowanego przez Sekretarz ds. międzynarodowych Marije Laffeber.

⁴² „People first – A new direction for Europe”. www.pes.org

- „Wzmocnienie znaczenia Europy jako partnera na rzecz pokoju, bezpieczeństwa i rozwoju”⁴³.

W zakresie Europy Socjalnej, w porównaniu do powyżej opisywanego brudnopisu, dodano do jej zakresu „ochronę praw obywatelskich”, wycofano zaś kwestie polityk gospodarczej i monetarnej, przenosząc te ostatnie do nowego pierwszego podrozdziału. Nowe, kompromisowe zapisy, zakładały: pracę na rzecz nowego Europejskiego Paktu Społecznego Postępu, którego podwaliny miałyby także odzwierciedlić uwzględnienie klauzuli socjalnej i ochrony środowiska w każdym przepisie unijnym. Spisane na nowo powinny zostać przepisy gwarantujące świadczenia społeczne, zapewniając ich wysoki standard i uniwersalną dostępność. W kwestii płac nacisk położono na „godne wynagrodzenie”, „równą płacę za tę samą pracę”, a także wyartykułowano konieczność wypracowania rozwiązań w zakresie płacy minimalnej, którą mogłyby ustalić umowy zbiorowe lub rozwiązania prawne. Jak wyraźnie widać, samym socjalistom nie udało się w procesie konsultacji uzgodnić wspólnego stanowiska w tej sprawie. Podobnie ogólnikowo ujęto kwestię podatków. Wskazano na „konieczność ustanowienia sprawiedliwych polityk podatkowych, które zagwarantują finansowanie europejskich państw dobrobytu”. Samo sformułowanie odzwierciedla brak postępu w federalnych założeniach koncepcji socjaldemokratów, która nie wnosi o dalszy krok w kierunku super-państwa, czego dowodem jest brak zgody w kwestii finansów i modelu socjalnego.

Manifest kończą słowa „Możemy zbudować sprawiedliwsze społeczeństwo poprzez postawienie ludzi na pierwszym miejscu. Poprowadźmy Europę w nowym kierunku w czerwcu 2009 roku”. Z tym hasłem PES przystąpiła do kampanii 2009 roku.

Konsultacje i spisywanie manifestu przez Partię Europejskich Socjalistów zainspirował tenże artykuł, jako proces nowatorski. Stworzenie możliwości uczestnictwa w dyskusji na temat najważniejszych zagadnień polityki europejskiej wszystkim członkom partii członkowskich wszystkich szczebli był niewątpliwie ważkim w historii demokratyzacji europejskich partii politycznych. Przytoczone i spisane postulaty pochodziły bowiem nie tylko od obywateli w dyskusjach międzynarodowych sekretarzy ds. międzynarodowych partii, ale od reprezentowanych przez nich organizacji, co wzmacniało legitymizację procesu. Brak udziału aktywistów

---

⁴³ 1. Relaunching the economy and preventing new financial crisis; 2. New Social Europe – giving people a fairer deal; 3. Transforming Europe into the leading global force against climate change; 4. Championing gender equality in Europe; 5. Developing an effective European migration policy; 6. Enhancing Europe’s role as a partner for peace, security and development.

w końcowej, ale decydującej fazie prac nad właściwym tekstem, pozostaje postulatem na przeszłość.

Treść Manifestu PES na rok 2009 wpisuje się w tradycję tekstów socjalistów, z którymi prowadzą oni kampanię od roku 1979⁴⁴. Jakkolwiek postulaty poddawane są redakcji, to niemniej jednak wersja końcowa pozostaje zgodna z trójpodziałem programowym obowiązującym od czasu pierwszego manifestu: Europy Socjalnej, Demokratycznej i Odpowiedzialnej Międzynarodowo. Hasła ulegają uwspółcześnieniu – ochronę środowiska ukryto pod postulatem walki ze zmianami klimatycznymi, zaś kwestie gospodarcze uwypuklono z powodu zaistniałego kryzysu finansowego. Rzeczona redakcja, która jednak nie ogranicza typowej dla socjalistów retoryki „walki i zmian”, jedynie uwspółcześnia tekst – pozwalając odnaleźć w podtytułach najbardziej ważkie wyzwania danej epoki.

Analiza prac nad rozdziałem dotyczącym Europy Socjalnej pozwala na wytłumaczenie, dlaczego sformułowania w Manifestie mogą zdawać się ogólne, niemniej jednak nie powinny być przez to lekceważone. Manifest jest symbolem zgody pomiędzy partiami wywodzącymi się z różnych tradycji, co do myśli przewodniej w kwestii rozwiązań problemów, z jakimi boryka się Europa i świat. Treść poprawek pozwala prześledzić najważniejsze punkty niezgodny, ale także w świetle przyjętego tekstu zdaje się pokazywać, że po czasie dyskusji nad założeniami Trzeciej Drogi, socjaliści nie wypracowali nowej idei, która w sposób znaczący i kompletny godziłaby ich lub jednoczyła.

Jakkolwiek Manifest zapewne pozostanie znany jedynie wąskim gremiom, jego rola jako symbolu i narzędzia mobilizującego dyskusję wewnątrzpartyjną powinna być doceniona. W kontekście manifestów Europejskiej Partii Ludowej (EPP) i Aliansu Europejskich Liberalnych Demokratów (ALDE) jest nadal świadectwem istnienia trzech alternatyw, które od początku istnienia wspólnoty walczą o dominację nad kierunkami rozwoju jej polityk.

---

⁴⁴ Speech of Willy Brandt At the final rally In Paris, May 25 1979, [w:] Elections 1979. Report on the first direct elections of the European Parliament 7–10 June 1979, Archiwa PES.

STRESZCZENIE

„Ludzie na pierwszym miejscu – analiza procesu tworzenia manifestu wyborczego Partii Europejskich Socjalistów na wybory 2009” jest artykułem z zakresu badań nad europartiami. Przedmiot dociekań stanowi tworzenie nadrzędnego dokumentu programowego, który wypracowywany raz na pięć lat jest zbiorem wskazówek ideowych dla europejskich rodzin partyjnych. Nie mniej, jest on także ofertą wyjściową każdej z frakcji w Parlamencie Europejskim podczas porozumiewania się z politycznymi oponentami i aliantami co do planu prac na okres nowej kadencji. Specyfiką opisywanego procesu pozostaje to, że miał on miejsce w okresie nazwanym „największym kryzysem demokratycznym UE” i stanowił próbę włączenia i upodmiotowienia partyjnych aktywistów, przy użyciu do tego najnowocześniejszych narzędzi komunikacji, takich jak Internet.

Anna Skrzypek

“PEOPLE FIRST” – THE ANALYSIS OF CREATING THE PES MANIFESTO FOR THE ELECTORAL YEAR 2009

„People first – analyses of creating the PES Manifesto for the electoral year 2009” is an article contributing to the studies on the field of the pan-European political parties. It focuses on the act of creation of the framework document, which elaborated every five years is the most crucial set of ideological guidelines for the European political family. None the less it is an entry offer, while entering the European Parliament and setting up the 5 years work plan in cooperation with its counter partners. The specificity of the described process is that it took place in the era most widely known as “the deepest democratic crisis in the EU” and was an attempt to involve and empower party activists, while using most modern communication tools such as internet.